

UW HERDER ZAL NIET SLAPEN

(Citaat uit "Wilhelmus" door Marnix van Sint Aldegonde)

Uit het leven van Lawrence Ruther
Vertaald uit het Engels

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2002

OP REIS

De maand oktober van het jaar 1558 was aangebroken, de voorbode van wind en storm, in een van nog vreselijker stormen vervulde tijd. Heerste er overal in Europa gisting en beroering, niet het minst deed zich de schok, ontstaan uit het samentreffen van wat kwam en wat verging, bespeuren in het bij vergelijking nog altijd vrije Engeland. 't Was het laatste jaar van de regering van Maria „de bloeddorstige“, die, zoals zeker geschiedschrijver zegt, in het graf dalen zou „van allen gehaat en veracht“. Wat baatte het de ongelukkige koningin een echtgenoot te hebben als Philips van Castilie, die zestig duizend kronen, de Nederlanden, Bourgondië, Milaan en Napels als bruidsschat met zich bracht, met al de pracht en heerlijkheid, waarvan zij, de dochter van Catharina van Arragon, bij de aanvaarding van het bewind had gedroomd? Daar rustte op haar regering een vloek, de vloek van Hem, in wiens oog de dood van Zijn gunstgenoten kostelijk is. Hij was het, die Zijn hand verhief tegen een vorstin, wiens bijnaam genoeg bewijst, hoe zij handelde tegenover onderdanen, wiens enige misdaad het was Christus boven de paus en Gods Woord boven de dwaling te verkiezen.

En voor dezen was het toen een tijd van benauwdheid en vrees; zij vulden bij honderden de enge, donkere gevangenissen, die ze vaak slechts verlieten om te gaan naar het schavot, gekleurd zelfs met het bloed van een koningin, lady Jane Gray.

Op een kille, nevelige herfstavond van bovengenoemd jaar wandelde een man met stevige tred de grote weg op die naar de oude bisschopsstad Durham, en verder noordwaarts over New-Castle naar Schotland gaat. Hij was iemand van middelbare leeftijd en een forse gestalte, die echter bijna geheel verborgen werd door een lange, donkerkleurige mantel, welk kledingstuk bij het vochtige weer zeker geen weelde kon genoemd worden. Het stof, dat zijn gewaad bedekte, deed vermoeden, dat hij een lange voetreis gemaakt had, waarvoor een dikke, van onderen met ijzer beslagen wandelstok mede het bewijs leverde. Hij scheen of met de weg zeer goed bekend, of in diepe gedachten verzonken te zijn; althans hij wandelde met gebogen hoofd en neergeslagen blik voort, als iemand die, zeker van het doel van zijn reis, zich om de weg niet bekommert. Slechts enkele malen liet hij de blik, zover de nevel dat toeliet, over de omtrek dwalen, en stapte dan weer even vlug voort.

Het begon reeds donker te worden, toen de reiziger, op een hoger gelegen gedeelte van de weg gekomen, stilhield. Hij wierp een snelle blik voor zich uit, en toen, als om krachten te verzamelen voor het verdere van de weg, dat hem nog restte, wierp hij zijn staf in het gras, en zette zich neer. Met de rug tegen een boom leunend, haalde hij een oud, versleten boek uit de zak, en met moeite nog de woorden lezend, zong hij zachtjes:

*The Lord shall be my dwelling-place
And my Comforter be.
Though dark my path, He giveth me light,
And all my joy is He.*

*If Thou be'st nigh I shall not fear,
Begirt with Death and Hell.
For all my foes Thou doest destroy
Thy glory I shall tell.*

De Heer' zal mij tot Toevlucht zijn,
Hij zal mij zijn tot Troost;
Mijn pad zij donker, Hij geeft licht,
En al mijn vreugd is Hij.

Bent U nabij, dan vrees ik niet,
Van dood en hel omringd;
Want U drijft elke vijand weg,
In U is al mijn roem.

De laatste tonen van het lied waren over de vlakte weggestorven, en de reiziger maakte zich gereed verder te gaan, toen hij bemerkte dat men hem beluisterd had. Op kleine afstand stond een onbekende, die blijkbaar gewacht had tot het gezang uit was. "Goedenavond, meneer," sprak hij met een stem die een jeugdige leeftijd verried, terwijl hij enigszins verwonderd de welgebouwde en indrukwekkende gestalte van de zanger bekeek.

"Goedenavond, vriend!" antwoordde de vreemdeling minzaam, "u heeft naar mijn gezang geluisterd?"

"Vergeef mij, ik vond de woorden die ik verstaan kon, zo heerlijk schoon."

„Als u ze waarheid bevindt, zal het nog beter zijn; maar ik bespeur u een genoeg te hebben gedaan, wilt u er mij ook een doen?"

„Zeker."

„Hoe ver ligt Caldon-house nog van hier?"

„Caldon-house ! moet ge daar zijn? daar woon ik zelf van mijn vroegste jeugd af."

„Wat," hernam de vreemde verwonderd, „bent u dan Richard Hainsley ?"

„Ik ben zijn zoon; maar zeg me eens, heerschap, wat gaat u bij ons doen ?"

De reiziger zag de jonkman een ogenblik scherp aan, als wilde hij onderzoeken, of hij hem vertrouwen kon; toen antwoordde hij bedaard:

„Gij hebt ongetwijfeld vroeger of thans van Lawrence Ruther gehoord, die om de belijdenis der waarheid, die in Christus is, onder koning Hendrik het land ontvluchten moest, en eerst in de laatste jaren van koning Eduard terugkeerde. Sedert koningin Maria regeert is de vervolging tegen hem opnieuw begonnen, want hij wilde zijn broeders niet verlaten, maar hen sterken in de strijd, door de prediking van het Evangelie.

Hij heeft de spelonken ter woning en het gras des velds ten leger gehad, zijn leven is een handbreed, maar door Gods genade staat hij tot op deze dag."

„Komt u ons van hem een boodschap brengen?" vroeg de jonkman verbaasd.

„Ik ben Lawrence Ruther," was het ernstige antwoord.

Er ontstond een ogenblik stilzwijgen. Ruther brak het af met de vraag: „zou u mij thans willen zeggen, hoe ver uw woning van hier ligt, ik heb haast. De reden van mijn komst zal u later duidelijk worden."

„Vergeef mij, ik dacht er niet meer aan. Wel had ik veel van u bij gerucht vernomen, maar allerm minst verwacht u straks onder ons dak te zien. Het spijt mij, dat ik u niet kan vergezellen, want zoals u bespeurd zult hebben, moet ik even de andere kant op. u hebt nog een goed half uur dezen weg te gaan, dan zijt u er; maar zie wel toe, want het huis ligt links van de weg af, bijna geheel tussen zware bomen, en 't is al vrij donker. En nu, vaarwel, heerschap, tot straks, dan spreken we elkander nader."

„God zij met u !", sprak de prediker, en sloeg de weg in naar de woning van Richard Hainsley.

Caldon-house, waarheen wij de lezer verzoeken ons thans te vergezellen, was een van die oude, schilderachtige gebouwen, wat voor een juiste beschrijving de pen van een Walter Scott zou vereisen, en die thans in Engeland meer en meer zeldzaam worden. Gesticht onder de regering van Hendrik V, in de oorlogen gedeeltelijk verwoest, later weer hersteld, was het van de ene eigenaar op de andere overgegaan, tot het eindelijk door aankoop was gekomen in de handen van Richard Hainsley, lid van de rechtbank en grondeigenaar in het graafschap.

De man, met wiens zoon wij zo-even kennis maakten, behoorde tot degenen, die de kunst verstaan om als 't getij verlopen is de bakens te verzetten, die voor- of achterwaarts gaan - alles met een vastgesteld doel - hun eigen voordeel. Zo was er ook in zijn mening niets dwazer en onvoordeliger dan een bepaalde godsdienstige richting aan te hangen, in een land, waar soms de vorst bepaalde wat de onderdaan had te geloven. Aan alle waarachtige gemoedsovertuiging vreemd, was hij met niet de minste aarzeling onder Hendrik VIII van de Roomsche Kerk tot het door dien koning geschapen staatskerkelijk lichaam overgegaan; en de uitkomst had bewezen dat dit een verstandige daad geweest was. Immers hij dankte er zijn plaats in de rechtbank aan. Wederom was het om deze te behouden, dat hij, toen Maria op de troon kwam, zich gehaast had tot de Roomsche Kerk terug te keren, om er zolang in te blijven als zijn belang zou meebrengen.

Bij al het gevoel van afkeer, dat zulk een gedrag onwillekeurig in een Christelijk gemoed opwekt, zal het goed zijn op te merken, dat voor hen, die niet in waarheid hervormd, en tot nieuw leven in de Heiland herboren waren, in die dagen tot zulk een veranderlijkheid voldoende aanleiding bestond. Elke wisseling van Soeverein bracht een wijziging in de godsdienst van de staat en vaak een vervolging, tegen al wie niet meeding, met zich. 't Was toen meer dan ooit nodig hun die God en Zijn Woord liefhadden toe te roepen: „houdt wat u hebt," en des te meer treurig dat juist zij, wier plicht het geweest was dit te doen, soms het slechtste voorbeeld gaven. De vicaris van Bray, bij voorbeeld, was tot vier keer toe, beurtelings Rooms en Protestants. Iemand verweet hem eens, dat hij een „turncoat", een ellendige draaier was, zonder enig beginsel. „Vergeef mij," hernam de waardige geestelijke, „ik ben zeer getrouw aan mijn beginsel gebleven, om namelijk als vicaris van Bray te leven en te sterven." Wat kon men van de kudde verwachten, waar de herders zó handelden!

Ondanks al zijn schranderheid kon Richard Hainsley niet zeggen, dat het hem in de wereld bijzonder was meegelopen. Of het kwam van de „*doorboorde buidel*“, vermeldt in zeker oud boek, om hetwelk zich de eigenaar van Caldon-house nooit veel bekommerd had, zou ik niet durven beslissen. Genoeg - hij was in de laatste jaren steeds achteruitgegaan, en zelfs rustte er op zijn bezitting een tamelijke schuld. Dag en nacht peinsde hij op middelen om deze niet alleen af te lossen, maar tevens om weer tot zijn vorige rijkdom te geraken, toen zich opeens een gelegenheid aanbood, die zelfs zijn stoutste verwachtingen overtrof.

De reiziger, die we zo-even verlieten, Lawrence Ruther, had sedert lang de aandacht gewekt van een dweepzieke en ketterhatende koningin. Afstammeling der oude, vervolgde en gejaagde Lollards, een prediker der gerechtigheid, door beproeving gelouterd, door vrees noch vleierij aan 't wankelen gebracht, ging hij 't land door om zijn broeders in het allerheiligst geloof op te wekken, om standvastig te zijn in het leven, of getrouw tot de dood. 't Was natuurlijk, dat Rome's dienaren de getrouwe getuige haatten met een volkomen haat. Honderdmaal had men getracht hem te vatten, telkens had hem de Heere wonderbaar gered. Thans echter was zijn val besloten. Een beloning van 800 pond was uitgeloofd aan hem, die de vermetele ketter aan „de gerechtigheid“ zou uitleveren, benevens 100 pond voor de aanbrengrer. Zeker, een som, waarvoor wel een verrader kon te vinden zijn.

Op 't verdienen van dit loon had Hainsley zijn hoop gevestigd. Wel wist hij, dat het niet gemakkelijk gaan zou de schuilplaats van de prediker aan te wijzen, veel minder hem aan het gerecht over te leveren. Maar toch meende hij na enig nadenken de middelen om zijn heilloos doel te bereiken te hebben gevonden. Vooreerst kon hij gemakkelijk berekenen, dat Ruther, wetende hoe gretig men hem zocht, zich voor een oogenblik waarschijnlijk aan de vervolging zou onttrekken. De beste en minst verwijderde

schuilplaats bood Schotland, en op zijn tocht daarheen moest de vluchteling bepaald in de nabijheid komen van Hainsley's woonplaats. Ten andere was het niet waarschijnlijk, dat de rondtrekkende leraar, die vroeger meermalen in en om Durham had vertoefd, en de landeigenaar alleen gekend had als een van Rome tot het Protestantisme bekeerde, weten zou dat hij thans weer het pausdom aanhing. Was er dus een middel om het slachtoffer naar Caldon-house te lokken, zo leed het geen twijfel, of de vangst zou gelukken. Dit middel nu meende Hainsley gevonden te

hebben. Hij wist, dat er onder zijn pachters vele waren, die in 't geheim of meer openbaar, de Evangelische waarheid geen kwaad hart toedroegen.

Vooraf was hem dit bekend van een zekere Brouwers, een Vlaming van afkomst, die met vele landgenoten zijn verdrukt vaderland ontweken was. Daar deze man behalve een oprecht gemoed, met Zacheüs de tollenaar ook nog dit gemeen had, dat hij klein van persoon was, noemde men heen gewoonlijk Kleine Broors.

Vóór de vervolging onder Karel V in de Nederlanden begon, had Brouwers het ambt van schrijver in de stad zijner inwoning bekleed, een omstandigheid, die, gepaard aan de geleerde opvoeding, door hem genoten, het onderscheid tussen zijn tegenwoordige omgeving en hemzelf meer dan sterk deed uitkomen. Toen evenwel „Charles Qui Triche" (Karel die misleidt; bijnaam van Karel V) begon met zijn bloedige bevelen, en "de Lutherye" de oorlog verklaarde, had Brouwers wijselijk al het aardse schade en drek geacht voor de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus. Engeland bood hem een ten minste veiliger toevluchtsoord, en zo vinden wij thans de voormalige stadsschrijver weer, arbeidende met de handen, om het stukske brood te winnen, dat hem een ongastvrij vaderland weigerde. Wonderlijke leiding Gods! Uit hetzelfde Engeland, dat zo menig verdrukten Nederlander had opgenomen, zou nog geen veertien jaren later de vloot aanzeilen, wier fiere bemanning, de strijd aanbindend met hem, die zich thans koning van Engeland noemde, de verdrukten het edelste brengen zou, wat de mens op aarde geworden kan, de vrijheid.

Maar 1 April 1572 was nog bedekt door wolken der toekomst, en die wolken waren dicht en grauw.

IN GEVAAR

Kort nadat de regering de prijs voor het vangen van de vermetele ketter had uitgelooft, begaf Hainsley zich naar kleine Broors.

Na dezen eerst verteld te hebben, in welk gevaar diens geloofsgenoot Ruther, ten gevolge van het uitgelooft geld verkeerde, liet hij er sluw op volgen: „Gij begrijpt, dat het mij als lid van de rechtbank niet moeilijk zou vallen, hem op zijn reis naar Schotland te vangen. Intussen, ik heb een afschuw van dergelijke dingen, en daar hij hier in het noorden verwacht en door velen gezocht wordt, wil ik u in het geheim, een goede raad geven. Hij moet enige tijd hier vertoeven; dat brengt de vervolgers op het dwaalspoor, en hij zal later des te beter kunnen ontvluchten."

„Maar mijn woning is te klein, en men zou hem er spoedig vinden," hernam Brouwers.

„Je hebt gelijk," antwoordde Hainsley; „welnu, ik ben eenmaal zover gegaan, ik neem het overige voor mijn rekening. Laat Ruther bij mij komen, ik waag het. Wees slechts zoo goed hem te schrijven, dat hij veilig komen kan, en waarheen hij zich te wenden heeft. Dat werk is u wel toevertrouwd, maar vooraf uw erewoord dat u mij niet verraden zult. u begrijpt, een lid van de rechtbank die een ketter voorthelpt; het kon mij mijn hoofd kosten."

„God zegene u," sprak de Vlaming geroerd, „hoe zou ik u verraden kunnen? Maar ik zal God bidden, dat Hij uw ogen opene, om Zijn heerlijk licht te aanschouwen, edele heer."

De huichelende landheer vloog een blos over 't gelaat bij deze woorden; hij trilde een ogenblik maar zich vermannend, herinnerde hij kleine Broors nog eens aan de afspraak en vertrok. Onze argeloze vriend toog onmiddellijk aan het werk. Het viel hem, de Protestant, niet moeilijk Lawrence Ruther een schrijven te doen toekomen, dat alles bevatte wat wij reeds weten. En deze begaf zich, inderdaad voornemens naar Schotland te wijken op weg, God dankende, die tot hiertoe het pad had effen gemaakt.

Weinig dacht hij, dat zijn reis hem de leeuw in de muil voerde, maar ook dan wist hij dat de God van Daniël nog leefde, en wonderen deed als altijd.

Wij hebben de vluchteling verlaten op het oogenblik dat hij, na van de zoon van zijn toekomstige gastheer afscheid te hebben genomen, zich voortspoedde naar Caldon-house. Hij had echter nog maar weinige schreden gedaan, toen een angstig geschreeuw, gevolgd door het brullen als van een woedend dier, waar tussen het geblaf van honden klonk, hem deed omzien. De schemering belette hem duidelijk te onderscheiden wat er gaande was; snel wendde hij zich om, en ijelde naar de plek van waar het geluid kwam.

Het was meer dan tijd. Een van die grote runderkudden, welke men in Engeland dikwijls aantreft, was op weg naar de stal. Onverwachts was een van de dieren vooruit gerend, de weg opgesneld, en, oogenblikkelijk door honden achtervolgd, aangestormd op William, de zoon van Richard Hainsley, die het woedende beest tegemoet kwam. De jonkman uitte een kreet van ontzetting, die nog ter goeder uur door Ruther vernomen werd. Reeds was de stier de jongeling op weinige schreden genaderd, toen de onverschrokken prediker vooruit sprong, en met zijn zware, met ijzer beslagen stok het dier een vreselijke slag op de kop toebracht. Een oogenblik stond het stil, maar dat was voor de honden voldoende om het de scherpe tanden in het lijf te slaan. Met hulp van de herder en de beide anderen werd men de ontvluchte eindelijk weer meester.

Slechts een oogenblik had de gevaarlijke toestand geduurd, maar toch had William zeer goed ingezien, dat zijn leven aan een draad gehangen had. Zijn redder herhaaldelijk dank betuigend, stond hij er op hem thans naar de vaderlijke woning te vergezellen. Onderweg vond Ruther gelegenheid de jongeling het doel zijner komst mede te delen hoe hij in Caldon-house slechts kort zou blijven, om dan zo God wilde veilig naar Schotland te ontkomen; hoe vriendelijk de Heer hem een weg daartoe geopend had, door het hart van een man, zoo vermogend als de heer Hainsley, te bewegen hem een schuilplaats aan te bieden, en hoe het hem verheugde de zoon van die man een dienst te hebben kunnen bewijzen.

William had alles zeer oplettend aangehoord; slechts van tijd tot tijd had een uitroep van verwondering over hetgeen hij vernam, de rede van zijn reismakker afgebroken. Toen Ruther geëindigd had sprak hij trouwhartig: „Hoor eens, heer, u mag een ketter

zijn of niet, dit is zeker, u hebt mij 't leven gered, en dat u niet bang zijt is eveneens waar. Als u bij ons wilt blijven, zal ik wel zorgen dat ge 't goed hebt, en ik zal de heilige maagd bidden u verder te geleiden."

„Ik dank de Heer, dat ik nog een betere geleider hebben zal," antwoordde de prediker vriendelijk.

„En wie is dat?"

Ruther wees naar Boven; zijn reisgezel begreep hem; toen zei de prediker ernstig:

„Zo de wens die u daar straks uitsprak mijn jonge vriend, ook die van uw huisgenoten is, dan behoren wij tot een zeer verschillende belijdenis, en mag ik te meer dankbaar zijn, dat de Heer mij bij u een schuilplaats heeft bereid, die ik niet verwacht zou hebben, zo ik alles geweten had."

„Mijn vader behoort tot de Roomse kerk sinds onze koningin op de troon zit," was het antwoord; „vrees echter niets, ik zal in elk geval zorgen voor u."

Zo sprekende waren zij Caldon-house genaderd, dat, door zwaar geboomte omgeven, in de avond zeer moeilijk door een vreemdeling zou gevonden zijn geworden. Door een hoge, gebeeldhouwde poort trad het tweetal binnen. Een oude bediende ontving hen, en ging hun komst aan zijn heer bekend maken.

De eigenaar van het huis bevond zich in de grote zaal, de „hall", zoals men die noemde.

Een helder vuur brandde gezellig onder de hoge, brede schoorsteen, terwijl dikke waskaarsen een niet al te helder licht in het vertrek wierpen, dat met huisraad, uit vroegere dagen afkomstig, gestoffeerd was. Zodra de gast binnentrad stond Hainsley op, om deze te verwelkomen. Een kreet van verwondering kon hij echter niet onderdrukken, toen hij zijn zoon bespeurde, die gelijktijdig verscheen. Zich spoedig herstellend van zijn verbazing, heette de gastheer met gehuichelde vriendelijkheid Ruther hartelijk welkom in zijn woning, en uitte de wens, dat zij een veilige schuilplaats zou zijn, totdat de vluchteling gelegenheid zou vinden verder te trekken, zoals hij waarschijnlijk voornemens was.

Ruther betuigde hem zijn hartelijke dank, en de hoop dat uit zijn verblijf geen ongelegenheid voor zijn beschermers ontstaan zou. Enige ogenblikken later zat het drietal aan een welvoorzien dis verenigd, terwijl William zich de gelegenheid ten nutte maakte, om zijn vader mede te delen uit welk een dreigend gevaar het de

vreemdeling gelukt was hem zo-even te redden, waardoor zij gelijktijdig aangekomen waren.

Toen de jonkman echter voortging zijn blijdschap uit te drukken, dat hij gelegenheid had een zo grote dienst enigszins met wederdienst te vergelden, scheen het alsof zijn vader niet recht op zijn gemak was. Hij antwoordde kort en ontwijkend, als wilde hij zich van het onderwerp afmaken; een omstandigheid, die aan Ruther niet ontging, zo min als de gedwongenheid, die, bij alle betoon van gastvrijheid, toch zeer duidelijk in het gedrag van de heer Hainsley uitkwam. Wel wist de prediker, dat hij geen broeder in het geloof voor zich had, maar zelfs wanneer hij beproefde een vriendschappelijk woord te wisselen, was het of de ander de mond gesloten werd. Ruther echter schreef dit toe aan de zeer verklaarbare vrees voor de gevolgen, die het verbergen van een ketter hebben kon, en was blij toen men hem uitnodigde ter rust te gaan, „daar hij van de lange reis wel vermoeid zou zijn.”

Toen de vreemdeling naar de slaapkamer vertrokken was, bleven vader en zoon enige tijd zwijgend tegenover elkander zitten, eindelijk begon de eerste: „Weet je wel, William, met wie we daar zo-even het avondeten gebruikt hebben?”

„Zeker, vader, met Lawrence Ruther, de prediker van de kettters.”

„Zo, wist je dat reeds?”

„Hij heeft het mij zelf gezegd; maar, vader, ik zou wel gaarne willen weten, wat u toch bewogen heeft hem hier te laten schuilen voor de vervolging, ik dacht”

„Stil, William,” fluisterde Hainsley, „ik zal je alles zeggen, want de tijd is kort en de zaak dringend. Luister.”

En de beklagenswaardige vader begon zijn zoon een verhaal te doen van de redenen, die hem bewogen hadden de prediker te ontvangen, en van de listige maatregelen die hij genomen had. Mocht hij zich wellicht een ogenblik schamen zijn kind te openbaren, tot welk een laagheid de vader komen kon, die schaamte was van korte duur. Zou ook iemand, die zich jegens kerk en vaderland verdienstelijk maakt, kunnen blozen over zijn handelingen?

Maar daar waren nog andere wetten dan die van Engeland, en nog andere inzettingen dan de geboden van Rome, en 't waren die welke begonnen te spreken in het hart van de jonge Hainsley, terwijl hij zat te luisteren naar het verhaal van de slimme wijs, waarop zijn vader zijn fortuin verbeteren en de maatschappij van een gevaarlijke

vijand verlossen zou. Vreemde gedachten vlogen hem door 't hoofd, en sloten hem de mond tot vragen.

Eindelijk was zijn vader uitgesproken, terwijl William hem met strakke blikken, half wezenloos bleef aanzien. Er rees bij Hainsley een vermoeden op, dat hij misschien te veel gezegd had tot iemand, van wie hij niet geheel zeker was. Intussen, de kogel was eenmaal door de kerk, en het woord weer opvattend, ging de vader verder.

„En nu, William, gedraag je als een man, en onze fortuin is gemaakt. Het geheim is slechts aan ons tweeën bekend. Morgenochtend vroeg zet je jezelf te paard, en rij met mijn zegelring bij je, naar Durham. Je zorgt, dat je om 7 uur met de nodige mannen, die het gerecht aan je leveren zal, terug bent, en de vogel is gevangen. Het spijt mij slechts, dat je de 100 pond van de aanbrengrer niet verdienen kunt; maar bent té na in de familiebetrekking met mij; dat gaat dus niet. Zorg dat je morgen vroeg gereed bent."

William rees op; het was hem onmogelijk een woord te uiten. Hij knikte even met het hoofd, en verliet de kamer. In de brede, geweldige gang stond hij stil; hij dacht een ogenblik na, toen sprak hij zachtjes: "En al zouden ook de koningin en de Kerk en mijn vader het goedkeuren, ik doe, ik doe het niet. De man, die mijn leven redde, die ons, die niemand leed gedaan heeft, die hier argeloos in de strik loopt, zou ik helpen verraden! Hoe kan mijn vader zo handelen! Ik kan hem niet gehoorzaam zijn. Ik zou geen rust hebben als ik Ruther overleverde aan zijn vijanden. Hij moet gered worden, maar hoe? Wat kan ik doen?"

Langzaam steeg hij de trap op, die naar boven leidde. Toen hij voorbij het slaapvertrek van de vluchteling kwam, was daar het licht reeds uit. Maar van binnen klonk een stem, de stem eens bidders, die sprak: „*Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen;*" en een stem daarbuiten fluisterde: „*Amen*".

De morgen was nog niet aangebroken toen William na een slapeloze nacht opstond, naar beneden ging, en zijn paard zadelde. Zijn vader wachtte hem, en herhaalde nog eens zijn aanwijzingen. De jonkman gaf zwijgend een teken van het begrepen te hebben, toen sprong hij te paard, en weldra stierf het geluid der hoefslagen in de grauwe morgennevel weg.

DE STRIK ONTKOMEN

Zodra William buiten het gezicht van Caldon-house was, wendde hij het paard, en dreef het toen met de vaste hand van een bekwame ruiter in snelle vaart vooruit. Een kwartier later hield hij stil voor een kleine, onaanzienlijke woning, waar nog alles gesloten was. Snel sprong hij van zijn paard, trad naar de deur van het huisje en begon aan te kloppen met een geweld, zo vervaarlijk dat een dove er van zou zijn opgeschrikt. Een ogenblik later werd de deur geopend en iemand, wiens tongval de vreemdeling aanduidde, riep:

„Wie daar ?”

"Ik ben het, Broors," antwoordde William haastig; „vraag mij niets, er is geen tijd te verliezen. Ruther, die, naar ge weet, bij ons zich bevindt, is verraden. In een half uur zullen de soldaten hier zijn, om hem gevangen te nemen. Ik moet ze gaan halen, maar ik wil niet - ik zal hem redden, ik ben”

„Maar, heer Willy”

„Stil, later zult u alles weten. Wilt u mij in Gods kracht helpen ? U bent een goed schrijver. Zet met een paar woorden op papier, welk gevaar hem dreigt. Ga dan naar mijn huis, en klim in de boom, die aan de achterzijde staat. Dan bent u voor het venster van Ruthers slaapkamer; zorg dan dat hij bericht krijgt, en hij is gered. Maar spoedig, of alles is verloren; want als ik er om zeven uur met de mannen niet ben, zal mijn vader zelf handelen; - ik ken hem.”

„'t Is onmogelijk," jammerde kleine Broors, die uit de onsamenhangende mededelingen wel begreep, dat er gevaar dreigde, „papier, pen en inkt heb ik zelf moeten lenen om de brief, dien ik kort geleden aan Ruther zond, te schrijven. Wat zullen wij doen? Had je maar zelf de waarschuwing geschreven, jongeheer, ik zou haar wel bezorgd hebben.”

„Dat kon ik niet, Broors, zonder dat mijn vader het bemerkte; ik schrijf daarbij nooit, en ben het bijna verleerd. Maar daar is nog één middel. Durft je het hem gaan zeggen?”

„Met Gods hulp, ja. Ik heb al zo menig gevaar doorleefd, en vrees voor mijzelf niet. Maar zal het middel baten? Ik moet hem eerst wekken, want hij zal nog wel niet op zijn, en dan met hem spreken; en als men ons hoort, wat dan?”

„Toch weet ik niet anders: beproef het; misschien zal het gaan; wekken moet je hem toch.”

„Stil," riep kleine Broors eensklaps, terwijl zijn gelaat verhelderde, „daar bedenk ik iets. Wacht eens even.”

Hij trad haastig het huisje weder binnen; weldra keerde hij terug met een blad papier in de hand, dat uit een gedrukt boek gescheurd was. In de andere hand hield hij een stuk houtskool, blijkbaar uit de haard genomen.

„Wat ga je doen, Broors?" vroeg William haastig.

„Jongheer, de tijd snelt voort; een weinig geduld en je zult alles weten."

De jongeling zweeg en zag alleen toe, terwijl kleine Broors het papier omvouwde, zodat de vouw een weinig voorbij de helft van het blad kwam, en er dus aan de een kant een gedeelte uitstak; op dezen uitstekenden rand maakte de Vlaming met het stuk houtskool een kruis. Toen sloot hij de deur zijner woning, groette haastig de zoon des landheer en verdween.

William zette wederom zijn paard tot gestrekte draf aan, en sloeg de weg in naar Durham, waar hij aankwam juist toen de klok halfzeven geslagen had.

Onbewust van de plannen, die er gesmeed werden, van de gevaren die hem omgaven, lag Ruther nog altijd in diepe slaap, in zijn kamer op Caldon-house. Mocht ook de vorige avond enige argwaan in zijn ziel zijn opgerezen, hij bezat de eigenschap, gewoon aan allen wier leven hen roept gevaren te trotseren om namelijk te kunnen rusten en zich ontspannen, zodra de gelegenheid zich voordoet. Maar meer nog dan dat was hem de wetenschap, die de Schrift hem gepredikt en de ondervinding bevestigd had, dat het oog des Heeren open is over degenen die Hem vreezen, maar Zijn aangezicht tegen hen die kwaad doen, en die de ziel Zijns volks zoeken. De morgen was niet meer ver, toen de prediker door een zacht geklop ontwaakte. Hij luisterde. Het geluid hield aan. Hij trad naar de deur om die te openen, toen bij bemerkte dat het kloppen van de andere zijde kwam. Verwonderd zag hij rond, of ook een tweede deur ergens zichtbaar was, maar te vergeefs.

Daar werd nogmaals geklopt, harder en sneller, als door een die geen tijd tot wachten heeft. Thans hoorde Ruther duidelijk, dat men aan het venster tikte. Hij trad er heen, schoof het zware luik weg, en - wie schetst zijn verwondering, toen hij te midden van de nachtelijke duisternis een man ontdekte, die zich voorover boog op de tak van de boom, die bij het venster stond. Half besluiteloos staarde hij de vreemde verschijning aan, niet anders menende dan dat zijn vijanden hem waren nagegaan, en thans gereed waren hem te grijpen. Reeds blikte hij om zich heen om een gelegenheid tot ontkoming te vinden, toen de nachtelijke bezoeker de hand uitstreekte naar het raam, en iets door de nauwe reet schoof tussen het boogvenster en de muur, waarin het gevat

was. Ruther zag een papier uit de spleet steken; onwillekeurig vatte hij het aan, en zodra de brenger dit scheen bemerkte te hebben, liet deze zich van de boom glijden, en verdween uit de ogen van de verbaasden prediker.

't Was voor hem niet moeilijk te raden wat dit alles betekende. De vermoedens, die hij gisteravond had opgevat, werden weer levendig: hem dreigde gevaar. Toch verloor hij, de krachtige, in God vertrouwende Christen, zijn tegenwoordigheid van geest niet. Dadelijk sloot hij het luik, sloeg vuur, stak een kaars aan, en nam het toegestoken blad op.

Gelijk gezegd is, was het toegevouwen, doch zoo dat de ene helft groter was dan de andere en dus uitstak, welk uitstekend gedeelte bovendien met een zwart kruis was gemerkt. Zodra had Ruther het papier niet gezien, of hij herkende een blad uit het Engelse Nieuwe Testament van Coverdale, het Evangelie van Mattheüs. En bij het flikkeren van het kaarslicht las hij de woorden, waarbij het teken geplaatst was: „*Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vliedt in de andere.*” (Matth. 10 : 23).

Het overige van de tekst was bijna geheel door het omgevouwen deel van 't blad bedekt. Maar Ruther had genoeg gezien. Er was geen tijd te verliezen. In allerijl trok hij zijn kleren aan, borg het kostbare blad voorzichtig weg, en met een gebed op de lippen, opende hij het venster, dat de naaste weg ter redding aanbood, greep met krachtige hand de tak, waarop Brouwers een ogenblik vroeger gezeten had, en weldra bevond hij zich ongedeerd beneden in het heuvelachtige veld rondom Caldon-house.

De grote vraag was echter: waar nu heen?

Dat de eigenaar van het huis, dat hij ontvluchtte, aan de aanslag tegen hem gesmeed niet vreemd zou zijn, had Ruther terecht begrepen, al kon hij ook onmogelijk gissen van wie het geheimzinnig bericht kwam. Intussen was goede raad duur. In welke richting hij ook vluchtte, overal kon hij zijn vijanden tegemoet lopen en nog stond hij besluiteloos, toen in de morgenschemering een achter het geboomte verborgen gestalte zichtbaar werd, die op de vluchteling toeliep, en zijn hand grijpend sprak: „Volg mij; ik ben de man, die de brief aan u gezonden heeft, waardoor ge hier zijt gekomen. Vrees niets, ik zal u verbergen totdat ge veilig zijt.”

Terecht begreep Ruther, dat, hetzij de onbekende leugen of waarheid sprak, er niets overschoot dan hem te volgen. Langs slingerpaden, door kreupelhout en hoog

geboomte, slopen zij in de koude morgenschemering voort, tot ze stilhielden voor de kleine woning van Brouwers, de Vlaming.

"Treed binnen," zei deze haastig tot zijn metgezel, „hier zal men u niet zoeken, en tegen de tijd, dat zij kunnen komen, zult u met Gods hulp reeds ver weg zijn."

Weinige ogenblikken later was de vluchteling in een kleine schuur achter hakhout en takkenbossen verborgen. Zijn geleider reikte hem een stuk brood, en verliet toen de woning, welker deur hij achter zich sloot.

De morgen begon aan te breken, toen op de grote weg van Durham enige gewapende mannen zichtbaar werden, die met haastige tred en door een ruiter vergezeld de weg insloegen naar Caldon-house. Het waren de dienaren van het gerecht, die door William naar het huis zijns vaders geleid werden. Hoe gaarne hij het ook gedaan had, de jongeling durfde het bevel zijns vaders niet ongehoorzaam zijn. Hij had echter zijn maatregelen zoo goed mogelijk genomen.

Terwijl hij met zijn gezelschap over de laatste heuvel ging, die hem nog van het doel van de reis scheidde, bemerkte hij in de verte een man, die wenkte naderbij te komen. Hij herkende kleine Broors en 't was als werd hem gezegd, dat deze in zijn zending geslaagd was, toen hij hem met de hoed wuiven zag. Een teken gevend, dat hij de Vlaming had opgemerkt, reed hij verder.

De dienaren vonden de heer van Caldon-house, in zeer onrustige toestand over hun lang uitblijven ('t was bijna half acht) in de gang van het huis driftig op en neer

stappend. Zodra waren ze niet binnen de woning, of hij stelde voor naar boven te gaan. en de ketter in de slaap te overvallen en te grijpen.

„Heer Hainsley," antwoordde de aanvoerder, „dat zou zeer onvoorzichtig zijn. Uw zoon heeft ons onderweg doen opmerken, dat wij veel wijzer doen te wachten tot de prediker uit zichzelf beneden komt. Het is best mogelijk dat hij reeds ontwaakt is en lont geroken heeft. In dat geval konden we nog werk genoeg met hem hebben. Als wij hem hier afwachten, is hij zonder moeite of opschudding te vangen. Ik zal een man aan het venster plaatsen, om te zorgen dat hij niet ontsnapt."

„Dwaasheid," riep Hainsley driftig en gejaagd, „jullie zijn met z'n vieren; mijn zoon en ik, dat maakt zes. Wat kan één tegen zes doen?"

„Met uw verlof," hernam de overste enigszins geraakt, „u vergeet iets. Die vervloekte kettters hebben even gauw de lucht van iets als een speurhond. Ik wed, dat de halve omtrek, die vervuld is van kettters, reeds weet dat er een van dat prekend gespuis in de buurt is. Als we nu nog een uur wachten, zijn ze allen op 't veld aan 't werk, terwijl thans de meesten nog thuis zijn, en wij hun huizen voorbij moeten. Ik heb het werk meer bij de hand gehad, en gevoel weinig lust om met de vuisten en hooivorken van uw boeren kennis te maken."

„Zeg liever, dat je lafaards bent en niet durft," riep Hainsley kwaad, „maar denk aan de gevolgen."

Ongelukkiger uitdrukking had hij zeker niet kunnen doen. De bevelhebber, zich beledigd achtend, antwoordde koel, dat hij zelf 't best wist waartoe hij hier gekomen en wat zijn plicht was; een schildwacht werd onder het venster geplaatst, terwijl de drie overige mannen zich bedaard nederzetten tot grote ergernis van Hainsley, die dreigend en scheldend heen en weer liep.

Ondertussen had William zich verwijderd. Hij steeg te paard, en reed in snelle draf naar de plaats, waar hij kleine Broors gezien had. Deze wachtte hem, en gaf in haast een verslag van de welgeslaagde vlucht.

„En nu," zo eindigde hij, „God zij gedankt, dat het zover is, maar onze vriend kan hier niet blijven. Kunt u hem uw paard afstaan, heer Willy, dat zou het beste zijn."

Beiden traden het huisje van Broors binnen. De vluchteling kwam te voorschijn. Daar werden weinig woorden gesproken, maar het was ook niet nodig. Ruther had zeer spoedig alles begrepen, want de harten van deze drie verstonden elkander.

„Neem mijn paard," sprak William, terwijl zij de woning uittraden, „het is jong, en sterk, en kan nog een goede rit maken. Draag zorg dat ge niet door Durham rijdt, al moet je ook een omweg maken. En luister - twee uren van Durham verwijderd staat een herberg. Wanneer ge die bereikt hebt is mijn paard toch te vermoeid, om u verder van dienst te zijn. Geef het daar af, en God bescherm u verder!"

„Wat u aan de minste der Zijnen gedaan hebt, dat hebt gij aan Hem gedaan," hernam Ruther te paard stijgend. „Hij vergelde het u, bovenal door uw ogen te openen voor de heerlijkheid der dingen, geopenbaard in datzelfde Woord, waarvan een gedeelte heeft moeten dienen om mij thans te redden."

Met een traan in het oog drukte hij de beide redders de hand. Toen zette hij zijn paard aan, en was weldra uit het oog zijner vrienden verdwenen.

Er verliepen nog twee volle uren, eer de verstoorde aanvoerder der dienaren van het gerecht begon in te zien, dat hij toch werkelijk een zeer gewaagd spel speelde, door met de uitvoering van zijn last zoo zeer te dralen, te meer daar Hainsley zelf lid van het gerechtshof was, en zich dus gemakkelijk wreken kon. Waarschijnlijk zou er dan ook wel meer spoed gemaakt zijn, indien de heer van Caldon-house een man van rijkdom en grote invloed geweest ware, terwijl nu iedereen wist dat zijn zaken slecht stonden, waaronder zijn vroeger aanzien merklijk geleden had, en waardoor elk gemakkelijk begrijpen kon met welk doel hij de ketter overleverde. Maar bovendien was er Eén, die de harten der mensen als waterbeken leidt, en Hij was het onder wiens leiding alles dienen moest om een van Zijn kinderen te redden.

Wát nu volgde laat zich licht begrijpen. De ketter was verdwenen, al kon de schildwacht verzekeren, dat niemand door het venster de kamer had verlaten. Hainsley was wanhopig, en gaf zijn woede lucht in vloeken en schelden op de luiaards, die door hun talmen van alles de schuld waren. Dezen op hun beurt verweten hem, dat hij hen voor niets een tocht had laten maken, zonder te zorgen dat zijn gevangene niet ontsnappen kon. Zo ontstond een twist en een verwarring, die verhinderde dat men onmiddellijk nasporingen deed. Toen men eindelijk hiertoe overging was het te laat. Zoeken noch vragen hielp, en in welk een toestand de teleurgestelde verrader en zijn handlangers van elkander scheidden, zullen wij niet trachten te beschrijven.

Ruther ontkwam veilig naar Schotland, van waar hij nooit terugkeerde. Toen hij twaalf jaar later op zijn sterfbed lag, bevond zich onder de oudsten der gemeente die hem omringden, ook zekere William Hainsley, die vermoedelijk geen ander was dan zijn voormalige redder. Omtrent diens vader of andere personen uit dit verhaal is niets nader bekend.